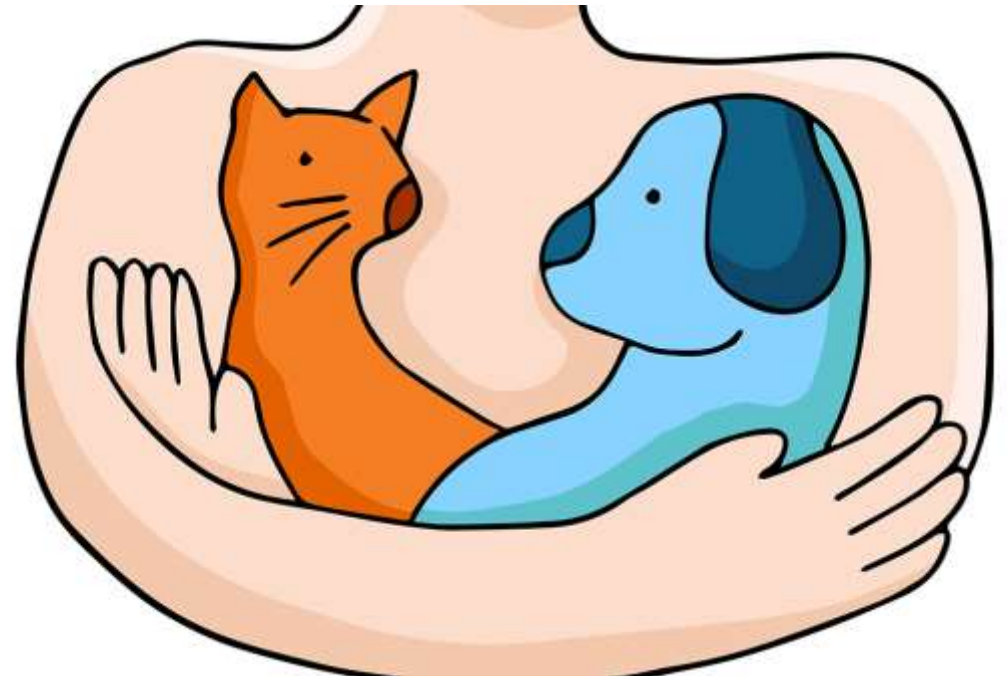

ЛЕКЦІЯ 4 НАПРЯМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕТИКИ

1. Екологоетичні принципи при обговоренні прав тварин
2. Потреби (інтереси) людини
3. Екоцентризм і біоцентризм як напрями екологічної етики

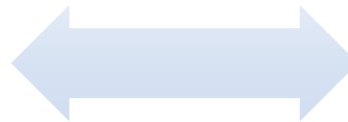
1. Екологоетичні принципи при обговоренні прав тварин

У зв'язку з тим, що на практиці захист прав тварин, не говорячи вже про права рослин, мікроорганізмів та екосистем, дуже утруднений, Том Ріган запропонував два прості етичні принципи, що дозволяють спростити практику захисту прав тварин.

Принцип виключення гіршого. Він полягає у тому, що якщо індивідуумам, яких це стосується, завдається незіставний збиток, ми повинні пом'якшити ситуацію тих, кому гірше.

Принцип мінімізації переваги. Він полягає у тому, що коли ми стикаємося з перевагою прав багатьох безневинних істот над правами небагатьох безневинних істот, за умови, що збиток, який їм завдається, однаковий, то потрібно віддати перевагу правам багатьох.

Права тварин (або часто «звільнення тварин») — це філософська ідея про те, що першорядні потреби істот нелюдською природи мають не меншу цінність, ніж схожі потреби людини (наприклад, прагнення зберегти своє життя). Тому тварин не слід розглядати, як чиясь власність, і не використовувати для отримання їжі, одягу, розваг і в наукових експериментах.

Захист прав тварин в Україні

Метою Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» є не тільки захист тварин від страждань, зміцнення моральності та гуманності суспільства, а й захист природних прав тварин.

Одним з таких прав, яке бере під захист цей Закон, є захист тварин від жорстокого поводження з боку людини.

Закон забороняє нацьковувати тварин одна на одну, використовувати для їх умертвіння отрути, бити тварин, полювати на вагітних самок. Іншим законодавчим актом, який захищає права не тільки видів, але й окремих тварин, є Закон України «Про Червону книгу України».

Він захищає права рідкісних видів тварин на існування, а також права рідкісних видів тварин на життя і свободу.

У 2012 р. до Закону України «Про Червону книгу України» була прийнята добавка, завдяки якій під охорону беруться також дрібні тварини на рівні непатогенних мікроорганізмів.

Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження»

ЗАХИСТ ТВАРИН ВІД ЗНУЩАНЬ

ЦЕНТР
ГРОМАДСЬКОГО
МОНІТОРИНГУ
ТА КОНТРОЛЮ

Законом забороняється:

- Бити, вбивати, отруювати чи калічити тварин
- Завдавати тваринам болю, страждання
- Дарувати домашніх тварин як призи
- Дресирувати тварин у спосіб, що завдає шкоди здоров'ю
- Жебракувати з тваринами
- Надавати фотопослуги з тваринами
- Залишати в салоні автомобіля при температурі більше +20 та менше +5 градусів
- Замуровувати тварин у підвальних приміщеннях
- Утримувати хижих тварин і птахів у ресторанах, нічних клубах, готелях, базах відпочинку

Запроваджується відповідальність:

Жорстоке поводження з тваринами

Штраф від 3 400 до 5 100 гривень з конфіскацією тварини

Злочин щодо двох і більше тварин

Штраф від 5 100 до 8 500 гривень або адміністративний арешт на строк до 15 діб з конфіскацією тварини

За повторні дії протягом року

Жорстоке поводження з тваринами, яке призвело до каліцтва, загибелі тварини

Позбавлення волі від 2 до 3 років з конфіскацією тварини

Публічні заклики до жорстокого поводження

Нацькування тварин одна на одну

Жорстоке поводження у присутності неповнолітніх

Позбавлення волі від 3 до 5 років з конфіскацією тварини

Дії з особливою жорстокістю або щодо двох і більше тварин

Позбавлення волі від 5 до 8 років з конфіскацією тварини

Відповідно до закону № 2351

Закон №2351 впроваджує в Україні європейські стандарти поводження з тваринами. Документ узгоджує українське законодавство з низкою директив ЄС, що мають стосунок до Європейської конвенції про захист тварин.

Відповідальність за жорстоке поводження з тваринами в Україні

Штраф

Конфіскація тварини

Арешт

Виправні центри

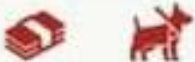
Позбавлення волі

Відповідно до Закону України №2120-VIII

Насильницькі дії

Порушення правил утримання

Залишення напризволяще

3400 –
5100 грн

Янцю тварин
2 і більше

5100 – до 15
8500 грн діб

Умисне знущання, яке спричинило каліцтво чи загибель тварин

Нацькування тварин одна на одну

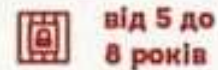
до 6 місяців до 3 років

Знущання у присутності неповнолітнього

Дії «з особливою жорстокістю»

Повторне порушення

ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ

ЩО ПЕРЕДБАЧАЄ ЗАКОН

ЗАБОРОНЕНО

биття, вбивство, отруєння (каліцтво) домашніх та безпритульних тварин

контрабанду диких тварин

пропаганду жорстокості до тварин

утримання вдома великих хижаків, отруйних змій, хижих птахів

утримання «червонокнижних» тварин у готелях, ресторанах, нічних клубах, на курортах

використання для роботи хворих, поранених, недогодованих тварин

надання фотопослуг з дикими тваринами – тільки у зоопарках, цирках та дельфінаріях

замуровування тварин у підвальних приміщеннях

залишення тварин в салоні автомобіля за відсутності в ньому людини за температури повітря > +20 та <+5 °С

залишення домашньої тварини прив'язаною без нагляду у громадських чи велелюдних місцях

утримання домашніх тварин

протягом 1 р. особам, які притягувались до адмінвідповідальності за жорстоке поводження із тваринами

протягом 10 р. особам, які притягувались до кримінальної відповідальності за подібні злочини

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

жорстоке поводження з тваринами

штраф 3 400 – 5 100 грн з конфіскацією тварини

щодо ≥2 тварин, групою осіб, або особою протягом 1 р. штраф 5 100 – 8 500 грн

адмінарешт до 15 діб з конфіскацією тварини, якщо перебування у власника небезпечне

- утримання тварин у заборонених місцях
- вигулювання без повідків та намордників
- неприбирання власником тварини її екскрементів у громадському місці

попередження або штраф 170-340 грн

повторно протягом року – штраф 340 – 510 грн

жорстоке поводження з тваринами, що належать до хребетних, що призвело до ушкоджень, каліцтва, загибелі тварини, пропаганда, нацькування тварин

обмеження волі на 1-3 р. або позбавлення волі – від 2 до 3 р. з конфіскацією тварини

повторно у присутності малолітньої дитини позбавлення волі від 3 до 5 р. з конфіскацією тварини

такі дії, вчинені з особливою жорстокістю або щодо ≥2 тварин, або повторно, або групою осіб, – позбавлення волі від 5 до 8 р. з конфіскацією тварини

такі дії, вчинені для створення фото-, відео- контенту або збут-поширення зображень, аудіо-відеопродукції щодо пропаганди жорстокості – позбавлення волі від 5 до 8 р. з конфіскацією тварини

САМОВИГУЛ

ВІДСУТНІСТЬ СІТОК І ОБМЕЖУВАЧІВ НА ВІКНАХ

ПЕРЕЇЗД З ДАЧІ В МІСТО АБО ЗА КОРДОН

"Ну, ти тримайся тут, і всього тобі найкращого..."

СМЕРТЬ ВЛАСНИКА

ВІДСУТНІСТЬ СТЕРИЛІЗАЦІЇ

НЕСПОДІВАНЕ ПОТОМСТВО

НЕОБЕРЕЖНЕ УТРИМАННЯ

ВІДСУТНІСТЬ НА ТВАРИНІ АДРЕСНИКА З КОНТАКТАМИ ГОСПОДАРЯ

ФІНАНСОВІ ТРУДНОЩІ

РЕЄСТРАЦІЯ ТА ІДЕНТИФІКАЦІЯ

ЗАХИЩАЄ 5 ОСНОВНИХ СВОБОД ТВАРИН

СВОБОДА
ВІД ГОЛОДУ
ТА СПРАГИ

СВОБОДА ВІД
ДИСКОМФОРТУ

СВОБОДА ВІД БОЛЮ,
ТРАВМ ТА ХВОРОБИ

5 СВОБОД
ТВАРИН

СВОБОДА
ПРИРОДНОЇ
ПОВЕДІНКИ

СВОБОДА ВІД
СТРАХУ І СТРЕСУ

РЕЄСТРАЦІЯ:
муніципальна база
тварин, база Animal ID

ІДЕНТИФІКАТОРИ:
мікрочип, тату, кліпса,
жетон (QR паспорт)

Разом з нами над матеріалом працювали експерти:

Оксана Галан
Співвласниця Школи взаєморозуміння з тваринами «Pets & People»

Марина Суркова
Віцепрезидент Асоціації зоозахисних організацій України

ПЕРЕЛІК
ЗАКОНІВ:

- Ст. 9 ЗУ «Про захист тварин від жорстокого поводження».
- Ст. 22 ЗУ «Про захист тварин від жорстокого поводження».
- «Правила утримання й поводження з домашніми тваринами», м.Львів.
- Ст.340–342 Цивільного кодексу України.
- ЗУ «Про мисливське господарство та полювання».

animal-id

animal-id.net

Приєднуйтеся до спільноти відповідальних власників тварин Animal ID.

Наша мета – комфортне співіснування людей та тварин.

Додаток Animal ID – універсальне рішення для відповідальних власників тварин

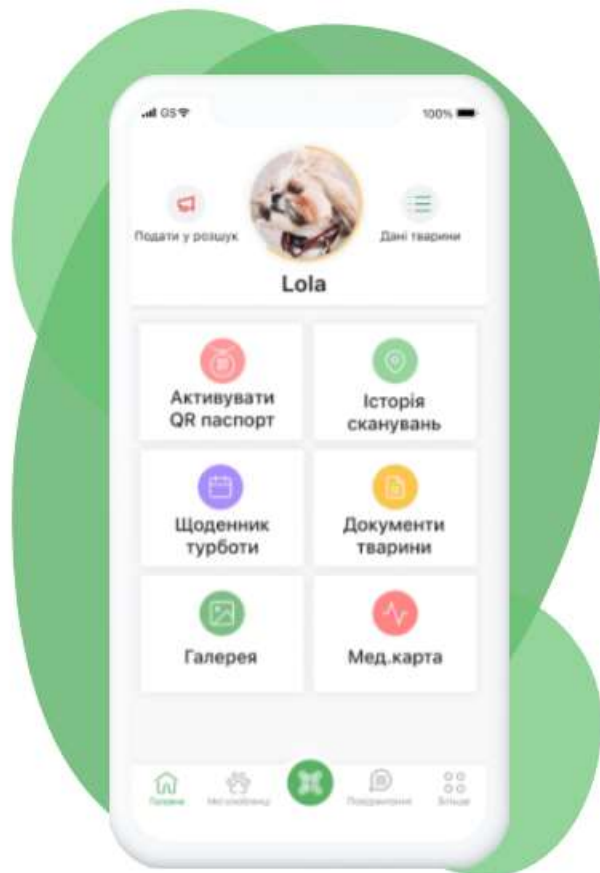
Цифровий профіль для твого пухнастого друга

Документи твого улюбленця та медична карта в одному місці

Щоденник турботи Календар та Нагадування

Додай мікрочип твоєї тварини

Повідомлення з геопозицією місця сканування QR паспорту

Сповіщення про загублену тварину

Загублена тварина без реєстрації та ідентифікаторів = безхатня тварина.

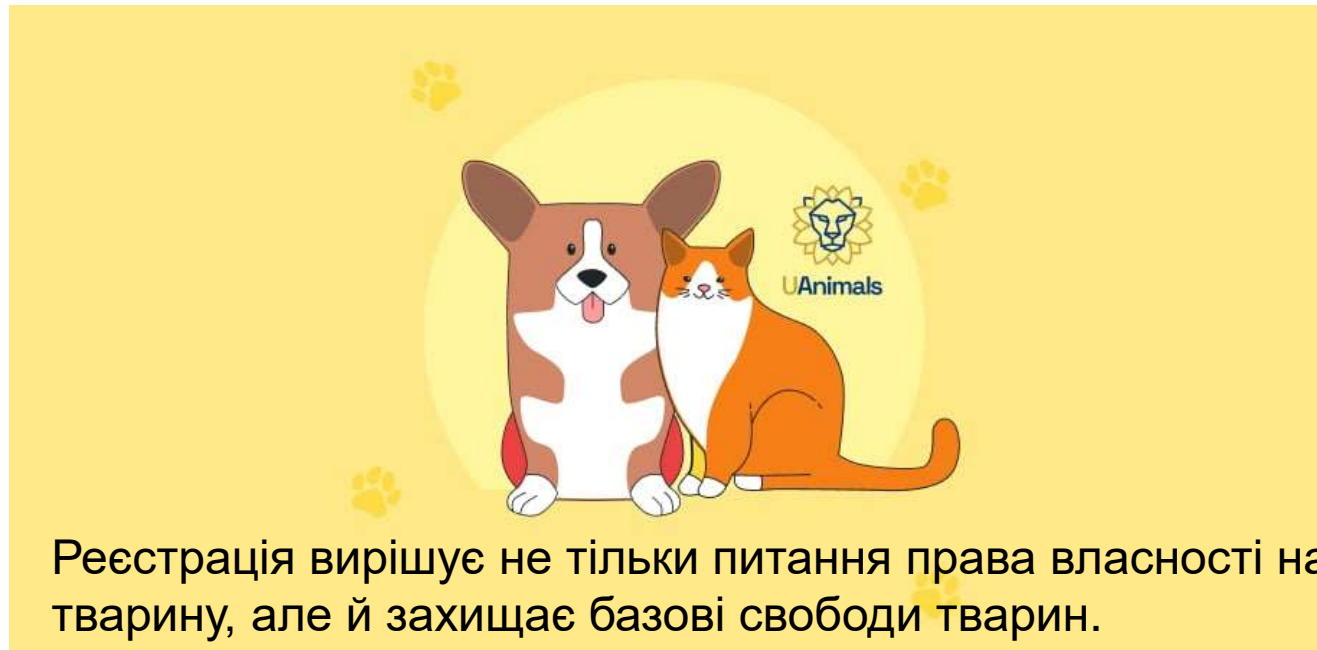
Право власності на тварину набувається в таких випадках:

- Договір купівлі/продажу
- Дарування або передача у власність у разі усиновлення із притулку
- Приплід тварини, яка вже є у власності
- Заява на володіння безхатньою твариною (див.нижче)
- Реєстрація в міській електронній базі тварин, якщо така є у вашому місті.

Наприклад, якщо ви знайшли на вулиці пухнастика й хочете його прихистити, за законом ви маєте в триденний термін звернутися до органів місцевого самоврядування. А вони — за два місяці знайти колишнього власника.

Якщо такого немає або його не знайшли, або знайшли і він відмовився від прав на тварину, ви можете стати його законним власником. І підтвердити своє право на володіння реєстрацією в міській електронній базі тварин (якщо така є у вашому місті).

Реєстрація вирішує не тільки питання права власності на тварину, але й захищає базові свободи тварин.

Стаття 9 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» визначає належне ставлення так: «... Забезпечення домашній тварині необхідних умов, що відповідають її біологічним, видовим та індивідуальним особливостям».

5 беззаперечних свобод тварин: Всесвітня спільнота захисту тварин — World Animal Protection виокремила 5 базових і беззаперечних свобод тварин. Вони містяться у Всесвітній декларації добробуту тварин. Ці свободи прийняті та захищаються у всьому цивілізованому світі.

1. Свобода від голоду та спраги.

•Це означає, що харчування має бути ВІДПОВІДНИМ для конкретного біологічного виду, у належній якості та кількості. Тобто, не допускати як голоду так і ожиріння тварини. Також у тварини повинен бути доступ до чистої питної води в достатньому об'ємі.

2. Свобода від дискомфорту.

•Місце відпочинку тварини у квартирі чи будинку має відповідати її біологічним особливостям, а всі члени родини поважати її особистий простір.

3. Свобода від болю, травм та хвороби

•Ветеринарна допомога, профілактичний огляд, вакцинація це обов'язок власника тварини, як і унеможливлення її травмування.

•Не можна чинити дії, які наражають тварину на небезпеку, наприклад, залишати закритою в автомобілі на спеці. Також власник має запобігати неконтрольованому розмноженню домашніх тварин, тому ми закликаємо стерилізувати своїх улюбленців.

4. Свобода природної поведінки

•Наприклад, для котів алгоритм — лоток-диван-миска, без можливості реалізовувати свої мисливські інстинкти, є недостатнім.

•А собакам потрібні тривалі прогулянки. Тож, якщо ви вже досягли 14 років, ви маєте право перебувати зі своїм собакою в громадських місцях — на вулицях, у парках, скверах. За умови, що собака на повідку.

5. Свобода від страху і стресу

•Якщо у тварини є різні поведінкові реакції на вулицю, на інших тварин, загальна агресія тощо, такі моральні страждання тварини повинні коригуватися кваліфікованою допомогою.

•Не можна залишати собаку прив'язаною біля магазину, відпускати собак та котів на самовигул. Застосовувати фізичне насильство.

Гуманістичний рух UAnimals

У 2019 році видали в Україні легендарну книгу "Визволення тварин", що у 1970-ті здійснила справжню революцію у світовому зоозахисті.

UAnimals » Новини

Новини

4 та 5 лютого у США відбулася серія мітингів #StopEscideUkraine від UAnimals спільно з організацією Klych

[Детальніше ↗](#)

09.02.2023

20 волонтерів-зоозахисників відзначили на Всеукраїнській зоозахисній премії

[Детальніше ↗](#)

05.02.2023

UAnimals: Підсумок порятунку тварин з початку повномасштабної війни по кінець 2022 року

[Детальніше ↗](#)

31.12.2022

Актор Хоакін Фенікс використав свою промову на кінопремії «Оскарі», щоб поговорити про права тварин.

Відрізання рогів, хвоста, дзьобів і кастрація — все це каліцтва, що відбуваються щоденно на промислових фермах.

Тваринництво використовує колосальні 56 відсотків води в США.

В Лондоні є пам'ятник загиблим на війні тваринам.

Індія стала першою країною, що заборонила імпорту фуа-гра через протести захисників тварин проти примусової відгодівлі птиці.

Щороку через пластикове засмічення планети гине близько 1 млн птахів і 100 000 тварин.

У Ватикані при папі Івана Павла II католицька церква визнала, що у собак є душа.

Дослідження Royal Science Open Science показало, що штучно вирощені риби страждають від сильної депресії.

Єдиною країною у світі, в якій немає безпритульних тварин, вважаються Нідерланди.

ЗАХИСТ ПРАВ ТВАРИН

У ПОЛЬЩІ

ЗА ЗАКОНОМ ТВАРИНА –
ЖИВА ІСТОТА, А НЕ РІЧ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР SAFE-ANIMAL ТА ЛОКАЛЬНІ БАЗИ

- Заохочення до реєстрації та чипування тварин
- Safe-Animal є частиною бази даних EuroPetNet
- Сканери чипів є у поліції, муніципальних служб, притулків, на митниці

МІСЦЕВІ ОРГАНИ САМОВРЯДУВАННЯ

- Підтримання 5 беззаперечних свобод тварин
- Щорічна програма догляду за безпритульними тваринами та запобігання безпритульності
- Вилучення тварини у власника за неналежне утримання
- Пошук нових власників
- Підтримка приватних притулків
- Опікунство та годування вуличних котів
- Стерилізація безхатніх тварин
- Цілодобова ветдопомога тваринам після ДТП
- Служба порятунку тварин

**ЗА ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ
АБО ВБИВСТВО ТВАРИНИ
ДО 5 РОКІВ УВ'ЯЗНЕННЯ**

Разом з нами над матеріалом працювали експерти: захисники тварин із організації "Straż Ochrony i Ratownictwa Zwierząt w Polsce" та міжнародної системи ідентифікації та реєстрації тварин "Safe-Animal"

animal-id

animal-id.net

Приєднуйтеся
до спільноти
відповідальних
власників тварин
Animal ID.

Наша мета –
комфортне
сусідство
людей та тварин.

ЗАХИСТ ПРАВ ТВАРИН У ШВЕЦІЇ

ОБОВ'ЯЗКОВА РЕЄСТРАЦІЯ ТА ІДЕНТИФІКАЦІЯ СОБАК

Реєстрація у центральному реєстрі
Шведської ради сільського
господарства Jordbruksverket:

- Всі собаки з 4-місячного віку
- При зміні власника

**ШТРАФ ЗА
НЕЗАРЕЄСТРОВАНУ
ТВАРИНУ 5000 ГРН
або 1500 крон**

**ОБОВ'ЯЗКОВУ РЕЄСТРАЦІЮ ТА ЧИПУВАННЯ КОТІВ
ПЛАНУЮТЬ ВВЕСТИ НАЙБЛИЖЧИМ ЧАСОМ**

ПРОЦЕС РЕЄСТРАЦІЇ:

- Ідентифікація у ветеринара чипом або тату
- Реєстрація у Jordbruksverket онлайн або поштою
- Ввести ідентифікаційний код власника та код чипа/тату собаки
- Оплата від 40 крон (карткою) до 160 крон (поштою)
- Налаштування онлайн-кабінету тварини

ВНЕСЕННЯ ЗМІН У ОСОБИСТИЙ КАБІНЕТ:

- При зміні клички собаки
- Переїзд
- Зміна умов проживання тварини
- Смерть тварини

animal-id

animal-id.net

Приєднуйтеся
до спільноти
відповідальних
власників тварин
Animal ID.

Наша мета –
комфортне
сусідство
людей та тварин.

ЗАХИСТ ПРАВ ТВАРИН

У ЧЕХІЇ

ОБОВ'ЯЗКОВА РЕЄСТРАЦІЯ, ЧИПУВАННЯ ТА ВАКЦИНАЦІЯ СОБАК

МІСЬКІ БАЗИ РЕЄСТРАЦІЇ

- Реєстраційний номер
- Жетон
- Щорічний збір

ВЕТЕРИНАРНА КЛІНІКА

- Мікрочип
(без нього не вакцинують!)
- Щорічна вакцинація

РЕЄСТРАЦІЯ МІКРОЧИПА

- За бажанням власника
- Базис між собою не пов'язані,
що ускладнює пошук загубленої тварини

**ШТРАФ ЗА ВІДСУТНІСТЬ
МІСЬКОЇ РЕЄСТРАЦІЇ,
ЧИПУ АБО ЩЕПЛЕННЯ
ВІД СКАЗУ ВІД 2800 ЄВРО**

Разом з нами над матеріалом працювали експерти:
Eliska Coufalova та Kamila Jandová з Фонду захисту тварин Чехії

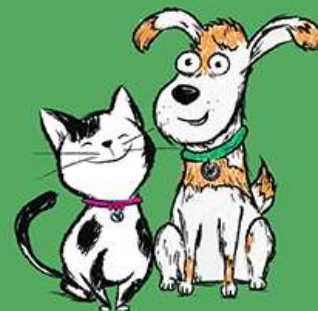
animal-id

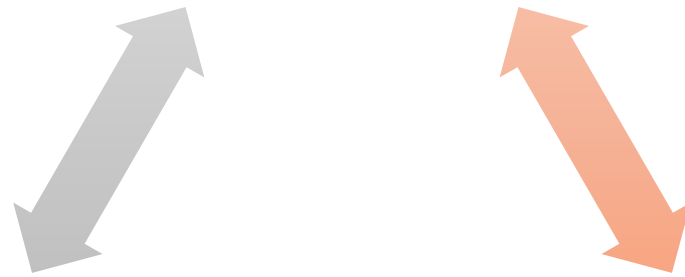
animal-id.net

Приєднуйтеся
до спільноти
відповідальних
власників тварин
Animal ID.

Наша мета –
комфортне
сусідство
людей та тварин.

Екологічна етика має два
основні напрями
екоцентризм і біоцентризм:

біоцентризм – для
блага окремих особин.

Екоцентризм
концентрує увагу для
блага видів та
екосистем,

Екоцентриські моделі екологічної етики

Засновник етики землі американський природоохоронник Олдо Леопольд писав:

"Первісна етика стосувалася відносин між індивідуумами; подальші додавання зв'язані вже і взаєминами індивідуума і суспільства. Однак етики, що регулює взаємини людини з землею, із тваринами і рослинами, що живуть на ній, поки ще не існує. Поширення етики на цей третій елемент в оточенні людини є – якщо я правильно тлумачу всі ознаки – еволюційною можливістю й екологічною необхідністю. Це третій етап безупинного розвитку. Перші два вже здійснилися. Окремі мислителі з часів біблійних пророків постійно вказували, що спустошення землі – не лише шкідливо, але і погано. Етика в екологічному сенсі – це обмеження волі дій у боротьбі за існування. Етика у філософському сенсі – це розходження суспільної й антигромадської поведінки: гарний будь-який захід, що сприяє збереженню цілісності, стабільності і краси біотичного співтовариства. Усе, що цьому перешкоджає, – погано".

На думку О. Леопольда, етика землі закликає відноситися з повагою до біоспівтовариства не лише тому, що вона коштовна сама по собі, і через її цілісність, стабільність і красу, заради яких жертвуються інтереси її індивідуальних членів.

Відповідно до етики землі не варто: знищувати чи сприяти вимиранню видів; нерозважно змішувати вітчизняні й екзотичні види; добувати непомірну енергію з надр і звільняти її в біоту; загачувати чи забруднювати ріки; варто піклуватися про тварин.

Право на життя не вписується в структуру біоспівтовариства і тому не захищається "етикою землі", не звертає ця етика уваги і на страждання тварин.

Американський екофілософ Джон Беярд Каллікотт є активним прихильником екоцентричних поглядів О. Леопольда. Він розвив їх у власну модель ексцентричної етики.

За Каллікоттом, екосистеми набагато значущі за особин живих істот, і основою для морального судження повинна бути оцінка природних сутностей заради них самих незалежно від будь-якої конкретної характеристики, якою вони можуть володіти (наприклад, внутрішня цінність, власність, благо, божественна цінність і т. ін.).

1941 р.

Утилітарна охорона. Як приклад він наводить мисливські звичаї щодо раціонального розведення та відстрілу мисливських тварин.

Релігійне поклоніння. Релігійні мотиви можуть відігравати велику роль у виникненні ідеї охорони природи. Хоча в цьому випадку природоохорона найчастіше була побічним ефектом.

Каллікотт розділяє індіанську «мудрість у спілкуванні з природою» на кілька типів:

Екологічна обізнаність. Багато індіанських племен мали певні екологічні знання, які у вигляді прикмет і традицій стримували потенційне руйнування природного середовища.

Екологічна етика. Індіанці відчувають щиру повагу до природи, визнають права на благополуччя інших форм життя. Саме такий підхід до природи Б. Каллікотт вважає дуже важливим, що вимагає свого поширення в інших людських культурах^[8].

До ексцентричної етики можна віднести модель екологічної етики, розробленої П. Венцем.

Перше правило його етики говорить, що не слід заподіювати шкоду еволюційним процесам, що ведуть до збільшення біорізноманіття. Коли заподіяння такої шкоди виправдане, вона повинна бути зведена до мінімуму і повинно бути зроблене відшкодування.

Друге етичне правило, назване правилом концентричних кіл, говорить: чим далі від кола, у центрі якого розташована людина, еволюційно знаходяться класи тварин, тим менше зобов'язані ми їх поважати.

Американський екофілософ і географ Лінда Гребер **ввела поняття етики дикої природи**, що спирається на екоцентристські ідеї. Цей радикальний напрямок екологічної етики має серйозну релігійну основу (релігія природоохорони) і стурбована збереженням якомога більшого числа ділянок дикої природи як святого простору.

Німецьким морським біологом, професором Отто Кинне розроблено ще один **напрямок, названий ним "екоетика"**. Він спирається на деякі відомі екологічні принципи і відноситься до екоцентристської моделі.

Відомий англійський хімік Джеймс Ловлок **розробив гіпотезу Геї**, узятую на озброєння деякими екологічними етиками. Відповідно до цього погляду Земля являє собою цілісний, живий організм, а не інертну планету системами, що живуть на ній. Тому її потрібно захищати.

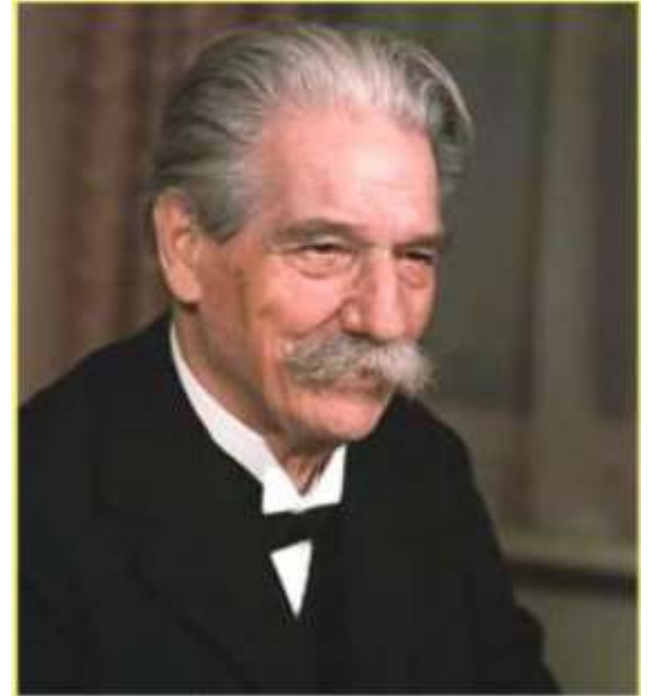
Рядом авторів, наприклад, американським письменником та екофілософом Гаррі Снайдером, **відстоюється етична концепція біорегіону**. Біорегіон – це життєва територія, місце, визначене його життєвими формами, його топографією і біотою більшою мірою, ніж людським диктатом. Біорегіон керується природою, а не виконавчою владою.

Чеськими ученими Вацлавом Немецом і Людмилою Немецовой у 1990-х роках був запропонований ще один **напрямок – геоетика**, завданням якого є вивчення етичного відношення до неживих природних об'єктів – скель, каменів, надр Землі.

Біоцентричні моделі екологічної етики

В перше думку про те, що людина несе відповідальність не тільки перед іншими людьми, але перед всіма іншими істотами, була висловлена великим гуманістом, німецьким лікарем, місіонером, теологом і музикознавцем Альбертом Швейцером (1875-1965).

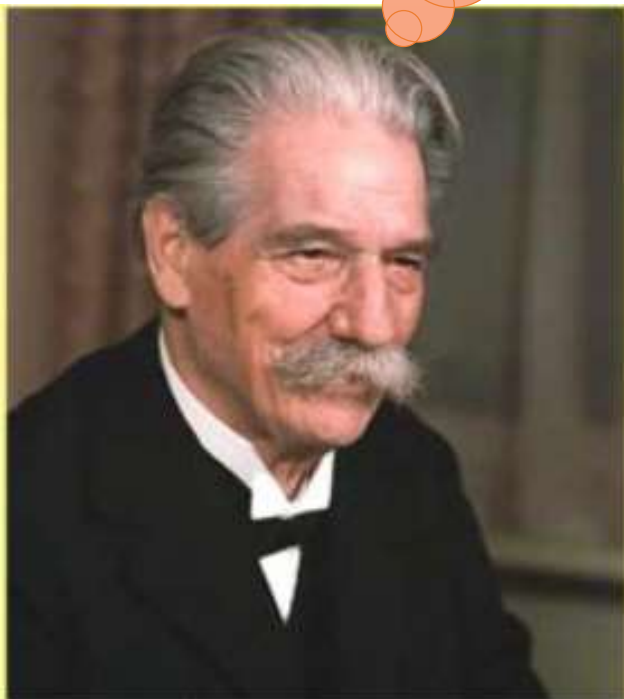
Він стверджував, що етичною, моральною людина може вважати себе тільки тоді, коли вона буде поважати будь-яке життя і приходити на допомогу будь-якому життю, що страждає. І це було сказано в той час, коли доктрина антропоцентризму домінувала в людському суспільстві.

Альберт Швейцер

Він учив: "Помилкою всіх існуючих етик була думка про те, що вони розглядали відношення людини до людини, коли в дійсності мова йде про те, як відноситься людина до усього, що її оточує. Етикою є відповідальність за усе, що живе".

Альберт Швейцер говорив, що етичною, моральною людиною може вважати себе тільки тоді, коли стане поважати будь-яке життя і приходити на допомогу будь-якому життю, що почувается нещасним.

Розроблена німецьким філософом А. Швейцером етика благоговіння перед життям спирається на біоцентризм. Швейцер говорить: "Я відчуваю спонукання висловлювати однакове благоговіння перед життям як стосовно моєї волі життя, так і стосовно будь-якої іншої. У цьому і є основний принцип моральності. Добро те, що служить збереженню і розвитку життя, зло є те, що знищує життя чи перешкоджає йому. Людина воістину моральна лише тоді, коли вона кориться внутрішньому спонуканню допомагати будь-якому життю, якому вона може допомогти, і утримуватися від того, щоб заподіяти живому будь-яку шкоду... Там, де я наношу шкоду будь-якому життю, я повинен ясно усвідомлювати, наскільки це необхідно. Я не згоден робити нічого, крім неминучого, – навіть самого незначного".

Альберт Швейцер

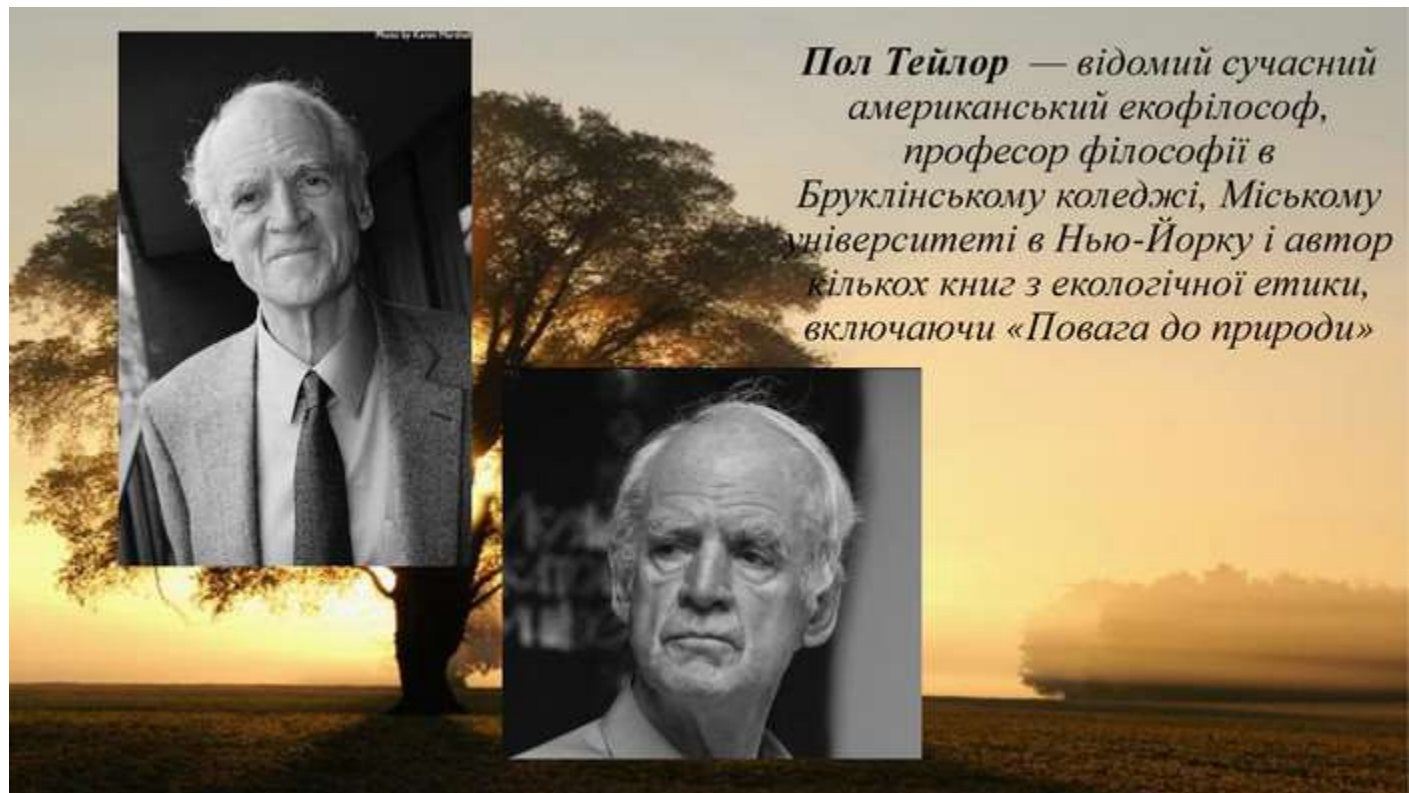
Один із серйозних мінусів етики А. Швейцера в тому, що вона

обмежує коло морально значущих об'єктів індивідуальними вищими тваринами, не рахуючи рослини і бактерії, а також не приймаючи до уваги популяції, види, біоценози, об'єкти неживої природи, надра Землі і всю глобальну екосистему в цілому.

Недоліком його концепції є і те, що він не розробив на її основі правила розв'язання конфліктних і кризових ситуацій.

Концептуально близько до етики благоговіння перед життям А. Швейцера знаходиться етика поваги до природи **американського екофілософа Пола Тейлора**. Тейлор вважає, що, приймаючи позицію поваги до природи як остаточну моральну позицію, ми зобов'язуємося жити за визначеними нормативними принципами, що керують нашими відносинами із природою. За Тейлором, етичне зобов'язання стосовно амеби ідентичне нашому зобов'язанню стосовно кита чи орла. Принципу поваги до природи повинна дотримуватися кожна людина, незалежно від того, любить вона природу чи ні. Автор думає, що кожна жива істота має у своєму розпорядженні свою власну справжню цінність, що полягає у власному благу. Тому будь-яку живу істоту потрібно визнати як Телеологічний центр життя, що намагається зберегти себе і реалізувати власне благо своїм власним шляхом.

Пол Тейлор — відомий сучасний американський екофілософ, професор філософії в Бруклінському коледжі, Міському університеті в Нью-Йорку і автор кількох книг з екологічної етики, включаючи «Повага до природи»

Екофілософи-біоцентристи

Гудпастер і Етрильд, на відміну від Тейлора, думають, що живі істоти не усі мають рівну моральну цінність. На їх думку бактерії і найпростіші мають мізерно малу моральну значимість, на відміну від вищих тварин, котрі мають значно більшу моральну цінність.

Один з радикальних напрямків в екологічній етиці – "звільнення тварин", також стоїть на позиціях *біоцентризму*.

Він спрямований на благополуччя окремих тварин, причому коли благополуччя індивідуумів конфліктує з благополуччям їхньої популяції, то "звільнення тварин" віддає пріоритет благополуччю окремих особин.

Рух "звільнення тварин" припускає їх звільнення від жорстокого і безглузлого страждання й експлуатації. "Звільнювачі тварин" не виступають за надання моральних прав рослинам чи неживим природним об'єктам, оскільки вони не мають свідомої чутливості, а отже, не можуть переживати задоволення і біль.

Вони закликають відмовитися від використання тварин для розваг (цирк і т. д.), а також від тваринної продукції, що вимагає убивства тварин: від м'яса, хутра, натуральної шкіри, проповідують вегетаріанство, пропонують заборонити полювання і рибальство, експерименти на тваринах.

Як правило, товариства заступництва, захисту чи звільнення тварин бувають двох типів.

Другий тип, що з'явився наприкінці ХХ століття, базується на концепції природних прав тварин. Прихильники цього типу вважають, що в людини є борг перед тваринами, а тварини мають право на існування і на захист від страждань.

Традиційний тип такого товариства – товариства за благополуччя тварин – заснований на жалю, милосерді, доброті людини, прагненні її захищати тварин.

Фронт визволення тварин (ФВТ)

Фронт визволення тварин, ФВТ — заснований у 1976 р. міжнародний підпільний рух безлідерного опору, що об'єднує вегетаріанців та веганів, практикує «прямі дії» для «визволення» тварин, що знаходяться у неволі.

Відповідно до його директив, будь-яка акція, що веде до визволення тварин, при якій дотримані всі розумні заходи щодо запобігання шкоди людському і не людському життю, може бути названа акцією Фронту визволення тварин.

Активісти ФВТ викрадають тварин з наукових лабораторій та звіроферм, знаходять їм житла і ветеринарну допомогу, а також руйнують підприємства, задіяні в галузях промисловості, що використовують тварин.

Таємні відділення Фронту, що складаються з невеликих груп або окремих людей, діють більш ніж у 40 країнах.

За власними заявами, ФВТ не використовує насильство, проте рух зазнавав критики у зв'язку з тим, що його активісти або представники в різних ситуаціях не засуджували застосування сили або самі використовували її під ім'ям ФВТ та інших організацій.

Фронт визволення тварин визнаний ФБР таким, що несе терористичну загрозу. У Великій Британії акції Фронту вважаються екстремістськими.

Біоцентризм це етично-філософська теорія, яка постулює, що всі живі істоти гідні поваги до їхньої внутрішньої цінності як форм життя і мають право на існування та розвиток.

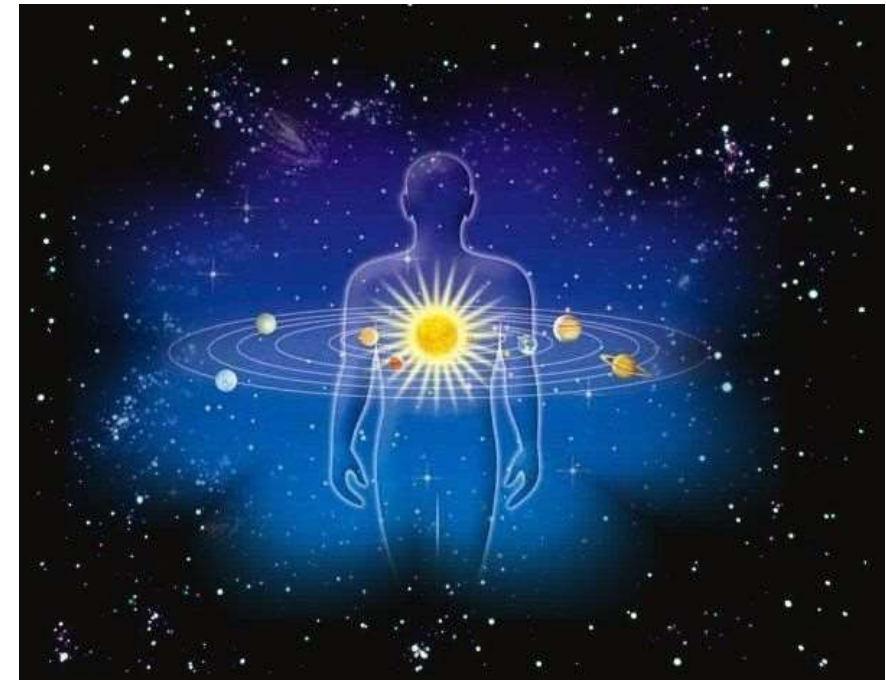
Термін біоцентризм виникає, пов'язаний з підходами глибокої екології, постульованими норвезьким філософом Арне Неесом в 1973 році. Несс, крім виховання поваги до всіх живих істот, стверджував, що діяльність людини зобов'язана завдавати якнайменшої шкоди іншим видам.

ЩО ТАКЕ БІОЦЕНТРИЗМ

ВЛАСНІ ІНТЕРЕСИ МАЄ БУДЬ-ЯКА ЖИВА ІСТОТА, ЩО МОЖЕ ДОВІЛЬНО РУХАТИСЬ, ДИХАТИ, ХАРЧУВАТИСЬ І РОСТИ, А ТАКОЖ ЗДАТНА ДО САМОЗАХИСТУ, ЗАДОВОЛЕННЯ ЧИ ЧОГОСЬ ПОДІБНОГО. В БІОЦЕНТРИЗМІ ПРАВИЛЬНИМ Є ТЕ, ЩО ВІДПОВІДАЄ ІНТЕРЕСАМ І БЛАГОПОЛУЧЧЮ РЕАЛЬНОГО ІНДИВІДА, А НЕПРАВИЛЬНИМ – ТЕ, ЩО ЙОМУ/ЇЙ ЗАВАЖАЄ.

ЩО ТАКЕ БІОЦЕНТРИЗМ

РАДИКАЛЬНИЙ БІОЦЕНТРИЗМ СТВЕРДЖУЄ, ЩО КОЖЕН ОКРЕМИЙ ЖИВИЙ ОРГАНІЗМ МАЄ САМОЦІННІСТЬ (ТОБТО, ЦІННІСТЬ, НЕЗАЛЕЖНУ ВІД ОЦІНКИ ЛЮДИНОЮ). ПОМІРКОВАНИЙ БІОЦЕНТРИЗМ НАДАЄ ПРІОРИТЕТ ТИМ ІСТОТАМ, ЯКІ МОЖУТЬ ВІДЧУВАТИ БІЛЬ.

ПРИНЦИПИ БІОЦЕНТРИЗМУ

СВІТ НЕ ПОДІЛЯЄТЬСЯ НА ОБ'ЄКТИ ТА СУБ'ЄКТИ, ЛЮДСЬКЕ І НЕЛЮДСЬКЕ. ЕКОЛОГІЧНА СПІЛЬНОТА Є СКЛАДНОЮ СИСТЕМОЮ, В ЯКІЙ ВСІ ЇЇ ЧЛЕНИ ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІ. ЛЮДИНА НЕ ПОВИННА ВИДІЛЯТИСЬ СЕРЕД ІНШОГО ЖИВОГО – ВОНА РІВНА З ІНШИМИ ВИДАМИ ТА МАЄ З НИМИ ОДНАКОВИЙ СТАТУС.

ПРИНЦИПИ БІОЦЕНТРИЗМУ

РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНА ПРИРОДИ – ЛИШЕ ПОВЕРХНЕВИЙ ПРОЯВ ГЛИБОКИХ ЗВ'ЯЗКІВ ІЗ ПРИРОДОЮ. ЛЮДИНА ПОВИННА ВИКОРИСТОВУВАТИ ПРИРОДНІ РЕСУРСИ ЛИШЕ В ТИХ МЕЖАХ, ЯКІ НЕОБХІДНІ ДЛЯ САМОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІСНУВАННЯ НАШОГО ВИДУ. ВИМОГИ ДО МАТЕРІАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ РІВНЯ ЖИТТЯ МАЮТЬ БУТИ РІЗКО ЗНИЖЕНІ.

ПРИНЦИПИ БІОЦЕНТРИЗМУ

БІОЦЕНТРИЗМ ГОВОРИТЬ, ЩО ЛЮДИНА ПОВИННА БУТИ БІЛЬШ ВКЛЮЧЕНА У СВІТ ПРИРОДИ ПСИХОЛОГІЧНО, СТАВИТИСЬ ДО НЬОГО З ПОВАГОЮ. СПОСІБ ЖИТТЯ ПОВИНЕН СТАТИ ТАКИМ, ЯКИЙ БИ НЕ ШКОДИВ ІНТЕРЕСАМ ТА БЛАГОПОЛУЧЧЮ ІНШОГО ЖИВОГО.

ПРИНЦИПИ БІОЦЕНТРИЗМУ

КОЖЕН ОРГАНІЗМ Є ОКРЕМИМ «ЦЕНТРОМ ЖИТТЯ» ТА МАЄ ВЛАСНУ ЦІЛЬ АБО СЕНС ІСНУВАННЯ, ЯКІ ЗА ЗАМОВЧУВАННЯМ Є «ХОРОШИМИ» ТА «ЦІННИМИ». УСІ ЖИВІ ІСТОТИ МАЮТЬ РІВНЕ ПРАВО НА ЖИТТЯ, ПРОЦВІТАННЯ ТА ВЛАСНУ САМОЦІННІСТЬ (ЦІННІСТЬ, НЕЗАЛЕЖНУ ВІД ОЦІНКИ ЛЮДИНИ).

1. Синкретичність світу – світ є єдиним цілим, у якому не існує поділу на суб'єкт і об'єкт, "людське" і "не-людське", абіотична спільнота є складною системою, в якій усі її члени взаємозалежні як з фізичного боку, так і в інших аспектах. Тому людина не повинна виділятися серед Іншого Живого. Як член спільноти життя вона рівна з іншими видами і має з ними однаковий статус.

2. Телеологічність живих організмів – кожний організм – це "телеологічний центр життя", тобто кожний організм має власну ціль (телеос) і сенс існування, який первісно "хороший" або "цінний".

Етика біоцентризму ґрунтується на таких засадах.

3. Біосферний егалітаризм – усі живі істоти мають рівне право на життя, процвітання та притаманну їм внутрішню цінність, що поширюється на представників усіх видів живого (або видів живого, що відчують біль), незалежно від того, що вони не мають "душі" в людському розумінні. Причому це не цінність, що визначається з погляду людини і пов'язана з перспективами того чи іншого використання Іншого Живого, а саме самоцінність. Для біоцентристів раціональне природокористування та охорона природи – лише поверхневий прояв, вторинне, наслідок більш глибоких зв'язків із Природою.

4. Необхідність екологічного забезпечення – тобто відмова від подальшого розвитку людства, метою якого є підвищення життєвих стандартів. Людина може використовувати природні ресурси лише в тих межах, які необхідні для самозабезпечення існування людини як виду. Вимоги до матеріальної складової рівня життя мають бути різко знижені, в той час як якість життя, під якою, перш за все, слід розуміти суттєве поліпшення задоволення духовних потреб.

Філософські погляди руху захисту (звільнення) тварин знайшли свій розвиток наприкінці 60-х років ХХ століття, коли група випускників Оксфордського університету – філософів, психологів і теологів, еліти англійської й американської інтелігенції, висунула концепцію природних прав тварин.

Тварини, вважали вони – здатні почувати і розуміти, вони мають такі ж потреби як і ми: залишатися живими, бути захищеними від страждань, задовольняти голод, спрагу, тому справедливість вимагає, щоб ці потреби тварин були задоволені.

Як говорили мудреці Індії: "Усе живе біжить від страждань, усе живе боїться смерті. Пізнай же в живому самого себе і не заподіюй зла".

Лідери в галузі прав тварин – американці Том Ріган, що написав "Справу про права тварин",

Пітер Сінгер (Австралія), автор книги "Звільнення тварин",

Англійці Річард Райдер (Великобританія), психолог і теолог Ендру Лінзі (Великобританія).

Ще одним напрямком екологічної етики можуть вважатися вишукування, пов'язані з людиною як біологічною істотою (**біоетика**). Це – етичні проблеми використання методів генетичної інженерії (наприклад, створення гібрида людини і мавпи), моральна сторона абортів, клонування, трансплантації, біотехнології, моральні сторони взаємодії між медиком і пацієнтом.

Термін "біоетика" ввів у 1971 році американський онколог Ренеселер Поттер.

Прихильники біоетики вважають, що видача патентів на трансгенних тварин опускає статус живих істот до рівня напівфабрикатів і призводить до численних страждань тварин. Біотехнологія зводить усі форми життя до рівня обривків інформації, що можуть бути перекомбіновані за чиеюсь примхою. Генна інженерія, біотехнологія позбавляють життя його універсальності, унікальності і святості.

Слід зазначити, що є автори, які стверджують, що біоетика включає два аспекти: медичну біоетику, що розглядає питання ставлення до людських істот (проблема абортів), і власне біоетику, що розглядає відношення людини до тварин, точніше, до істот, що здатні відчувати.

Трансгенні тварини

На сьогоднішній день при створенні трансгенних тварин застосовують 5 методів:

- *введення ДНК у яйцеклітину;*
- *введення ДНК у стовбурові клітини;*
- *введення ДНК за допомогою векторів на основі вірусів;*
- *трансфекцію;*
- *введення ДНК за допомогою ліпосом.*

BIOETHICS

Екобіоцентриські моделі екологічної етики

Не так давно виник рух "глибинної екології" (термін введений норвезьким філософом А. Нейсом у 1972 році). Його філософська доктрина спирається на вісім екобіоцентричних етичних принципів, дороблених у 1985 р. В. Дивалом і Дж. Сешеном.

Екобіоцентричні етичні принципи

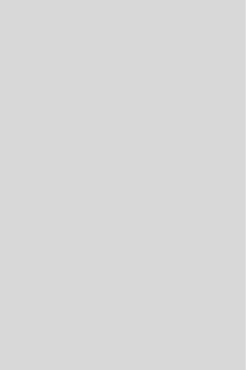
- Процвітання і благо людської і нелюдської форм життя на Землі цінне саме по собі. Цінність нелюдського світу не залежить від користі для людини.
- Багатство і розмаїття форм життя сприяє реалізації цих цінностей і цінне саме по собі.
- Люди не мають права зменшити це багатство і розмаїття, крім випадків задоволення життєво важливих потреб.
- Процвітання людського життя і культур сумісне тільки з істотним зниженням людської популяції.
- Нинішнє втручання людини в природний світ надмірне і ситуація швидко погіршується.
- Тому політика повинна бути змінена. Ці зміни повинні задіяти базові економічні, технологічні й ідеологічні структури. Лише тоді ситуація буде серйозно відрізнитися від нинішньої.
- Ідеологічною зміною повинне бути високе оцінювання якості життя.
- Ті, хто згодний з цими пунктами, повинні намагатися здійснювати ці зміни.

Прихильники "глибинної екології" відстоюють фундаментальні соціокультурні зміни. Особливо вони опираються розгляду природи просто як джерело ресурсів людини. Деякі глибинні екологи заперечують важливість людського виду. Дейв Формен, наприклад, думає, що люди – це тільки один з багатьох видів, і що нас занадто багато. Він вважає, що життя людини не більш важливе, ніж життя інших істот, і що здоров'ю біосфери варто віддати перевагу перед людським благом.

"Глибинна екологія" не є етичною теорією. Скоріше, глибинні екологи закликають до перетворення фундаментальних принципів нашого ставлення до природи. Цими принципами можуть бути: повага права всіх життєвих форм на життя і процвітання; співчуття іншим життєвим формам; максимізація розмаїтості життя людини й інших істот. Глибинні екологи схильні до нового погляду на світ і затверджують екологічну мудрість, чи екософію, а не екологічну етику як таку.

Багато глибинних екологів вважають, що всі живі істоти, а також екосистеми, мають інтереси, а виходить, можуть постраждати, або виграти. Але всі об'єкти, що можуть або постраждати, або виграти (у тому числі природні системи), заслуговують на моральну увагу. Ті ж об'єкти, що підпадають під моральну турботу, мають певні права – так вважають багато традиційних етичних систем. "Глибинна екологія" заохочує прагнення до ототожнення з природою, щоб шкода, нанесена їй, сприймалася як шкода самому собі.

Термін "екобіоцентризм", що припускає двополюсну точку зору в сучасній екологічній етиці, коли морально значущими є особини, види живих істот і екосистеми (у тому числі і люди).

В стороні від екологічної етики знаходиться такий напрямок як екофемінізм.

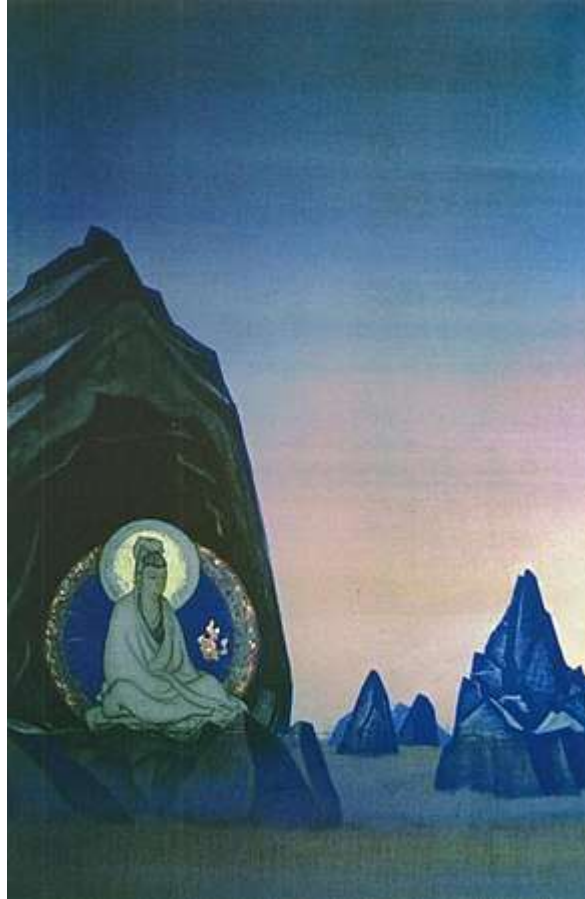
Екофеміністи вважають, що Мати-Земля – це затишний будинок для всього життя і її варто поважати і любити як це робили наші предки. Термін "екофемінізм" був придуманий у 1974 році Франсуазою д'Ебоні, щоб підкреслити потенціал жінок в екологічній революції. Екофемінізм охоплює різні підходи, але його прихильники сходяться в тому, що домінування природи нерозривно пов'язане з домінуванням жінки, і що при прийнятті субординації одного, варто прийняти субординацію іншого.

Екологічний фемінізм — громадський рух і філософія на перетині феміністичного та екологічного активізму, що зародився у США та Франції на початку 1970-х.

Близько до екологічної етики знаходиться так звана Жива Етика, розроблена Е. І. Реріхом і Н. К. Реріхом, метою якої є збереження і відновлення "саду Землі" (природи Землі) і пробудження духовності в землянах, а також космоцентризм та геоцентризм.

Згідно **космоцентризму** світ є цінним сам по собі, а людина не має права вирішувати, яким йому бути. Навпаки, світ вирішує, якою бути людині. Прихильники геоцентризму акцентують увагу на людській відповідальності за долю біосфери перед Богом, що стоїть над людиною.

Біоцентризм має кілька течій більш поміркованих або радикальніших. Для більш рельєфної ілюстрації поглядів сучасних біоцентристів наведемо постулати лівого біоцентризму.

- 1. Земля нікому не належить.
- 2. Соціальна відповідальність людей полягає у мінімізації власного впливу на Землю.
- 3. Проблему соціальної справедливості і класові питання потрібно розв'язувати в контексті збереження всього живого.
- 4. Необхідно зупинити економічне зростання і стримати споживацтво. Людські суспільства повинні жити у власних екологічних межах, з тим щоб усі представники Іншого Живого могли продовжувати процвітати.
- 5. Для досягнення значущих соціальних змін і розриву зв'язків з індустріальним суспільством необхідна внутрішня духовна трансформація на рівні особистості і колективу, яка дозволить людям подолати недалекоглядні егоцентричні інтереси особистості, сім'ї, громади, нації на користь інтересів живих істот.
- 6. Егалітарне суспільство без сексизму і дискримінації – це мета, до якої варто прямувати.

Етика дикої природи як радикальний напрямок екологічної етики

Етику дикої природи як радикальний напрямок екологічної етики висунула *американський географ та екофілософ Лінда Гребер*. На відміну від етики землі Олдо Леопольда етика дикої природи спрямована проти будь-якого використання ділянок дикої природи, вона орієнтована на повагу волі, інших прав дикої природи і шанування дикої природи як священного простору. Її мета – максимальне невикористання дикої природи, а також заповідання якомога більшої площі дикої природи.

Етика дикої природи залучає не лише закони екології, але і сентиментальні почуття добра, жалю чи любові. Вона спирається на принципи демократичного лібералізму і релігійна за своєю суттю. Вона як біоцентрична, так і ексцентрична: у полі її зору перебувають не лише екосистеми та види, але й окремі особини дикої флори і фауни, неживі об'єкти дикої природи – скелі, дюни, пагорби і т. п.

Етика дикої природи зобов'язує відмовитися від нав'язування своєї волі дикій природі, вчить благоговіти перед нею і відчувати її як священний простір. Вона вимагає поваги автономії дикої природи і здатності диких видів самим визначати хід їх власних життів. Відповідно до цієї етики усе, що робиться для захисту дикої природи – благо. Зрубати дерево, знищити вид, згубити ділянку дикої природи є, по своїй суті, неправильним.

Основні принципи етики дикої природи:

Поважай дику природу як святий простір.

Поважай дике життя як священне.

Поважай волю, автономію, незалежність, природні права дикої природи і її видів.

Заповідай якнайбільше ділянок дикої природи.

Не заподій шкоди дикій природі, не керуй і не контролюй її, тому що це гріх.

Люби і цілуй диких живих істот, а також ділянки дикої природи заради них самих.

Не заважай дикій природі і її видам здійснювати своє еволюційне приречення.

Існування дикої природи, її видів, еволюційних і екологічних процесів добре саме по собі.

Невикористання дикої природи – благо.

Екоетичний ідеал

Під **екоетичним ідеалом** розуміється таке суспільство чи світ, де благо живих істот та екосистем може бути досягнуте одночасно з (частково контрольованим) задоволенням людських потреб.

Основна функція ідеалу полягає у тому, щоб дати підстави для практичних цілей. Зрозумівши зміст ідеалу, особистості знають загальний напрямок, якого вони повинні дотримуватись ставлячи практичні завдання. Процес найбільш тісного наближення до ідеалу сам по собі є моральним процесом. Однак для досягнення благої мети не можуть використовуватися порочні цілі. Тільки в рамках, установлених правилами людської й екологічної етики припустимі дії, що здійснені морально припустимими засобами для досягнення екоетичного ідеалу.

Це умова життя на Землі, за якої люди можуть дбати лише про свої особисті інтереси і вести прийнятій у їхній культурі спосіб життя, у той же час дозволяючи багатьом біотичним угрупованням у величезній розмаїтості екосистем вести безперешкодне існування.

У цьому екоетичному ідеалі **наша роль, як моральних особистостей, полягає в тому, щоб спрямовувати і контролювати свою поведінку відповідно до принципів і правил, запропонованих екологічною етикою.**

ВИСНОВОК:

Першим і важливим кроком на шляху до екоетичного ідеалу є внутрішня зміна наших моральних переконань і поглядів. Ми не повинні плутати труднощі завдання з його нездійсненністю. Звичайно, багатьом людям буде дуже важко змінити свої моральні цінності, переконання, спосіб життя. Психологічно це може потребувати глибокої моральної переорієнтації.

Більшість з нас у сучасному світі виховувалося в антропоцентричній культурі, у якій уроджене верховенство людини над іншими видами вважається дарованим зверху.

Нам необхідно мати моральну силу, щоб позбутися від повсюдної тенденції домінування антропоцентризму, так само як у людській етиці нам необхідно мати силу, щоб звільнитися від загальної тенденції егоцентризму.

У зв'язку з цим дуже важливим є не тільки дати людині знання екології й екологічної етики, але і виховати в ній такі якості як доброзичливість, жаль (жалість), співчуття (симпатію) і дбайливість по відношенню до природи. Доброзичливість означає здатність і схильність людини надавати першорядного значення досягненню блага природи.

Жаль означає схильність людини почувати смуток чи зневіру, побачивши страждання живих істот, а також схильність утримуватися від заподіяння зла чи шкоди іншим живим істотам чи екосистемам.

Співчуття і дбайливість – досить тісно пов'язані моральні якості, що припускають занепокоєння про благополуччя природи, готовність узяти на себе відповідальність сприяти благу природи і захищати її.

Без сумніву, екоетичні принципи і правила в реальному житті нерідко поступаються перед системою людської етики заснованої на повазі до людини. Заради їжі чи інших своїх життєво важливих потреб людина змушена вбивати інші живі істоти або наносити їм яку-небудь шкоду. Однак такі дії повинні викликати в моральній особистості глибоке почуття жалю, щиросердечні страждання, бажання відшкодувати збиток тим, хто зазнав утисків чи скривджений. Лише так можливе просування до екоетичного ідеалу.

10 грудня

- Всесвітній День Прав Тварин та Всесвітня Декларація Прав Тварин затверджені 10 грудня 1998 року, в 50-ту річницю підписання Декларації прав людини.
- (підписані Генеральною асамблеєю Організації Об'єднаних Націй).

